

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1778

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Fecr

Yayın No | Publication Number: 1057

Kitap Adı : Kıraat İliminde Bir Otorite Abdullah b. Mes'ûd

Book Title : An Authority in the Science of Reciting Abdullah b. Mes'ûd

ISBN : 978-625-8724-11-0

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786258724110

Yazar | Author: Sebahattin Erdoğan | orcid.org/0000-0002-2823-8008

Kurum | Institution: Diyanet İşleri Başkanlığı

ROR ID: ror.org/007x4cq57

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 183 (xii + 171)

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAB - Dinî metin incelemeleri | Religious texts: commentaries, exegeses & interpretations

BISAC: REL006020 - Kuran Üzerine Çalışmalar | Quran Studies

THEMA: QRAC2 - Kur'an yorumu ve eleştirisi | Qur'an commentary & criticism

LC Classification: BP130.4 - Kur'an – Eleştiri, yorumlama | Quran – Criticism, interpretation

DEWEY: 297.1226 - Kur'an yorumu | Qur'an commentary

WoS Category: Din | Religion

WoS Citation Topics Meso: İslami Çalışmalar | Islamic Studies

WoS Citation Topics Micro: Kur'an Tefsiri | Quranic Interpretation

Scopus Subject Areas: 1211 - Din ve Teoloji | Religious Studies

Atf Bilgisi | Cite as: Erdoğan, Sebahattin. *Kıraat İliminde Bir Otorite Abdullah b. Mes'ûd*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Fecr, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Kıraat İlminde Bir Otorite
Abdullah b. Mes'ûd

Dr. Sebahattin ERDOĞAN

Ankara 2025

Yazar Hakkında | About the Author

Sebahattin ERDOĞAN

1983 yılında Erzurum – Tortum’da doğdu. İlköğrenimini Erzurum’da tamamladı.1996 yılında İstanbul – Üsküdar Ahmediye Kur’an Kursunda Kurra Hafız Mehmet AKTAŞ’ın riyâsetinde hafızlığını ikmal etti. Orta öğrenimini Üsküdar İmam Hatip Ortaokulunda ve Ümraniye İmam Hatip Lisesinde tamamladı. Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden dereceyle mezun oldu. 2020 yılında Atatürk üniversitesinde Yüksek lisansını aynı üniversite de 2024 yılında doktora çalışmasını tamamladı. Diyanet İşleri Başkanlığındaki görevine 2002 yılında İmam – Hatip olarak başladı. İmam Hatip, Vaiz, Şube Müdürü, İlçe Müftüsü ve İl Müftü Yardımcısı olarak görev yaptı. Halen aynı görevine devam etmektedir. İyi derecede Arapça ve orta seviye İngilizce bilen Erdoğan, evli ve dört çocuk babasıdır.

Born in 1983 in Tortum, Erzurum, he completed his primary education in Erzurum. In 1996, he completed his memorization of the Quran under the leadership of Qurra Hafız Mehmet AKTAŞ at the Üsküdar Ahmediye Quran Course in Istanbul. He completed his secondary education at Üsküdar Imam Hatip Middle School and Ümraniye Imam Hatip High School. He graduated with honors from the Faculty of Theology at Harran University. He completed his master’s degree at Atatürk University in 2020 and his doctorate at the same university in 2024.

He began his career at the Presidency of Religious Affairs in 2002 as an Imam-Hatip. He has served as an Imam-Hatip, a preacher, a branch manager, a district mufti, and an assistant provincial mufti. He continues in this position. Erdoğan, who speaks fluent Arabic and intermediate English, is married with four children.

Kitap Hakkında

Kıraat İliminde Bir Otorite

Abdullah b. Mes'ûd

İnsanları doğruya yönlendirmek, onlara dünya ve ahiret saadetine götüren yolu göstermek amacıyla indirilen ilahi kitapların sonuncusu olan Kur'ân-ı Kerîm, bir hidayet kitabı olmasının yanında, çağlara hitap eden özellikleri ile yüksek bir değer taşımaktadır. Kıraat ilmi ise Kur'ân-ı Kerîm'in tilavetine katkısı ve anlaşılmasını kolaylaştırması bakımından önemi haiz ilimlerden biridir. Sahabe bu ilmin öğrenilmesi ve gelecek nesillere aktarılması konusunda büyük çaba sarf etmişlerdir.

Abdullah b. Mes'ûd, İslâmî ilimlerin hemen her alanında bilgi ve tecrübesiyle meşhur olmuş çok yönlü bir şahsiyettir. Sahabe arasında Hz. Peygamber'in övgüsüne mazhar olmuş birkaç kurrâ isimden birisidir. Bu bakımdan İbn Mes'ûd kanalıyla gelen kıraat vucuhatının genel se-rencamının belirlenmesi, İbn Mes'ûd'un arzâlara, Kur'ân'ın cem' ve istisnahına katılma durumu, hem onun kıraat anlayışının hem de kıraat ilminin gelişim safhalarının bilinmesi açısından değerlidir.

Genel olarak Şâz kıraat kategorisinde değerlendirilen İbn Mes'ûd kıraatının konu edildiği çalışmamız giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmamızın amaç ve kapsamı ile birlikte Abdullah b. Mes'ûd'un hayatını konu edindik. Birinci bölümde, İbn Mes'ûd dönemi ve sonrasında kıraat ilminin genel seyrini ele aldık. İkinci bölümde İbn Mes'ûd okuyuşlarının günümüz kıraat algısı içerisinde nerede yer aldığını tespit etmeye çalıştık. Üçüncü bölümde ise Kur'ân ve kıraat tarihi açısından son derece kıymete hâiz olan İbn Mes'ûd'a ait Mushaf'ı tahlil etmeye gayret ettik. Sonuç bölümünde ise ulaştığımız neticeleri ve kanaatlerimizi sunduk.

Anahtar Kelimeler: Kur'ân; Kıraat; Abdullah b. Mes'ûd; Şâz; Mushaf

About the Book

An Authority in the Science of Reciting

Abdullah b. Mes'ūd

The Quran that is the last book revealed by Allah to show the truth to people and also the way that is world and hereafter's happiness is valuable with its features that address all ages. The Recitation is one of the important sciences concerning facilitating the understanding of the Quran. The Sahaba-ı Kiram and the next scholars have made great efforts in transferring this knowledge to future generations to learn them. Abdullah b. Mas'ud, knowledge and experience in almost every field of Islamic Sciences has distinguished it self with a versatile personality he is. Abdullah b. Mesud commended by the Prophet Muhammad about the science of the Quran is one of the few whom. It is important that Ibn Mesud joined collection and reproduction of the Quran for His recitation and science of recitation in generally.

We created five parts with introduction and conclusion our thesis that is about Abdullah Mesud's recitation that is evaluated Şâz recitation in general. We have studied Abdullah b. Mesud's life and our research's goal and scope in part of introduction. In the first chapter, we have studied period of Ibn Mesud and next generations in terms of advancement of recitation. In the second chapter, we have tried to determine related to between Ibn Mesud's recitation and today's recitations. In the third chapter, we have analyzed Ibn Mesud's Quran which is precious in terms of history of Quran and recitation. In the conclusion part, as we have discussed in the text, we presented the results we have achieved and our conclusions.

Keywords: Qur'an; Recitation; Abdullah b. Mas'ud; Shaz; Mushaf

KISALTMALAR DİZİNİ

- a.s. : Aleyhi's-Selam.
AÜBE : Ankara Üniversitesi Basım Evi
AÜSBE : Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
b. : İbn
bkz. : Bakınız
bs : Baskı
c.c : Celle Celâlühü
Çev. : Çeviri
DEÜİFD : Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
DEÜSBE : Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
DİD : Diyanet İlmi Dergi
DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
DİBY : Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları
Ed. : Editör
FÜSBE : Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
h. : Hicri
Hz. : Hazreti
İFAV : Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları
İÜİFD : İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
md. : Madde
ö. : Ölümü
r.a. : Radiyallahu anh
r.anhüm : Radiyallahu anhüm
s.a.v. : Sallallahu Aleyhi Vesellem
TDVY : Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
thk. : Tahkik
ty. : Tarih Yok
y.y. : Yayın evi yok
y.y. : Yayın Yeri yok

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. İbn Mes'üd'un Sahih Okuyuşları	77
Tablo 2.2. İbn Mes'üd'un Müdrec Okuyuşları	83
Tablo 2.3. Yedi Harf (Ahrufu's Seb'a) Bağlamındaki Okuyuşlar	91

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR DİZİNİ	vii
TABLolar DİZİNİ	viii
ÖN SÖZ	xi
GİRİŞ	1
I. Araştırmanın Konusu	1
II. Araştırmanın Kapsamı, Metodu ve Önemi	2
III. Araştırmanın Kaynakları	3
IV. Abdullah b. Mes'ûd'un Biyografisi	5
BİRİNCİ BÖLÜM	
İBN MES'ÛD KIRAATİNİN TARİHİ GELİŞİMİ ve	
KIRAAT TARİHİNDEKİ YERİ	23
1.1. Kıraat İlminin Tarifi	23
1.2. İbn Mes'ûd Öncesinde Kıraat İlminin Genel Serencâmı	26
1.3. İbn Mes'ûd Kıraatının Oluşum ve Yayılma Süreci	32
1.3.1. İbn Mes'ûd'un Kur'ân Tâlimi	36
1.3.2. Kur'ân-ı Kerim Hassasiyeti ve Kur'ân Algısı	40
1.4. Arza-i Ahîra'da İbn Mes'ûd	41
1.5. Kur'ân'ın Cem' Edilmesinde İbn Mes'ûd	48
1.6. Kûfe Dönemi İbn Mes'ûd Kıraati	53
1.7. Kur'ân'ın İstinsahında İbn Mes'ûd	55
1.8. İbn Mes'ûd Sonrası Kıraatının Kûfe'deki Durumu	60
İKİNCİ BÖLÜM	
İBN MES'ÛD KIRAATI	71
2.1. İbn Mes'ûd Kıraatının Özellikleri	73
2.1.1. Kategorize Edilen Kıraatler İçerisinde İbn Mes'ûd	
Kıraatının Yeri	73
2.1.1.1. Sahih Okuyuşlar	76
2.1.1.2. Şâz Okuyuşlar	81
2.1.1.2.1. Müdrec Okuyuşlar	82

2.1.1.2.2. Yedi Harf (Ahrufu's Seb'a) Bağlamındaki Okuyuşlar	87
2.2. Kıraat İmamlarının İbn Mes'ûd'a Dayanan İsnadları	116
2.2.1. Âsım b. Behdele	117
2.2.2. Hamzâ b. Habîb	117
2.2.3. Ali b. Hamza b. Abdullah el-Kisâi	118
2.2.4. Halef b. Hişâm	119
2.2.5. Süleyman b. Mihran el-A'meş	119
2.3. İbn Mes'ûd Kıraatinin Anlam Boyutu	120
2.3.1. İbn Mes'ûd Kıraatinin Tefsire Etkisi	121
2.3.2. İbn Mes'ûd Kıraatinin Fıkhi Hükümlere Etkisi	123
2.4. İbn Mes'ûd Kıraatine Yaklaşımlar	125
2.4.1. Müsteşriklerin (Oryantalist) İbn Mes'ûd Kıraatine Bakışı	125
2.4.2. Şia'nın İbn Mes'ûd Kıraatine Bakışı	129
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
İBN MES'ÛD MUSHAFI ve MUSHAFI OSMANİ İLE	
KARŞILAŞTIRILMASI	
3.1. İbn Mes'ûd Mushafi	133
3.2. İbn Mes'ûd Mushafının Tertip Farklılıkları	138
3.2.1. Muavvizetân (Felak-Nas) Süreleri	143
3.2.2. Fatıha Süresi	145
SONUÇ	149
KAYNAKÇA	153
DİZİN	169

ÖN SÖZ

Dünyadaki tüm ilmi faaliyetlerin temelinde anlama çabası yatmaktadır. Bu durumun İslâmî ilimlerdeki karşılığı ise, Kur'ân-ı Kerîm'i ilahi murâda en yakın şekilde anlamak ve onun esrarına vakıf olmaktır. Bu bakımdan kadîm dönemlerden itibaren ilmi faaliyetler Kur'ân eksenli olmuştur. Çünkü en şerefli ilim, hiç şüphesiz Kur'ân-ı Kerîm'in gerek mana, gerekse lafzıyla ilgilenen ilimdir. Ulûmu'l-Kur'ân içerisinde mütalaâ edilen kıraat ilmi de, Kur'ân-ı Kerîm'i lafız bakımından bir disiplin altına alması ve manasına etki etmesi sebebiyle kıymetli ve ümmet için elzendir.

Hz. Peygamber döneminde kıraat ihtilafları ile alakalı münferit birkaç olay dışında bir sıkıntı yaşanmamıştır. Sahabe arasında ki bazı tartışmalar Hz. Peygamber'e intikal etmiş ve Peygamber tarafından çözümlenmiştir. Sonraki dönemlerde fetih hareketlerinin hızlanması ile birlikte ümmetin yeni bir sosyolojik yapıya bürünmesi kıraat ihtilaflarını da beraberinde getirmiştir. Sahabe ve tabiin dönemlerinde ortaya çıkan kıraat ihtilaflarının önemli sebeplerinden birisi, hiç şüphe yok ki İbn Mes'ûd kıraatidir. İbn Mes'ûd kıraati farklı yönleriyle birlikte, hem kendi döneminin hem de sonraki dönemlerin en çok tartışılan kıraatlerinden birisi haline gelmiştir.

Abdullah b. Mes'ûd'un kıraatini çalışma konusu olarak seçmekteki amacımız, onun kıraat ilmindeki mümtaz mevkiini ortaya çıkarmaya katkıda bulunmaktır. Kadîm ve muasır ulemâ tarafından İbn Mes'ûd kıraati hakkında lehte ve aleyhte birçok görüş serdedilmiştir. Ne var ki İbn Mes'ûd kıraatini tüm yönleriyle ele alan bütüncül bir çalışma yapılmış değildir. Çalışmamızın bu alandaki boşluğu kısmi olarak kapatmasını ümit ediyoruz.

İbn Mes'ûd kıraati, tefsir, fıkıh ve diğer İslâmî ilimlere katkısı açısından incelendiğinde, başka kıraatlerle kıyaslanmayacak de-

recede ulemâya hareket alanı sunmuştur. Mezhep imamlarının bir kısmı Şâz da kabul edilse onun kıraatini delil sayıp hüküm istinbatında sıklıkla kullanırken, bir kısmı onun kıraatine ihtiyatla yaklaşmıştır. Kıraat ilminde silsile yoluyla mevcut on kıraatin yarısına yakını İbn Mes'ûd kanalıyla Hz. Peygamber'e isnad edilmiş ancak onun kıraati içerisinde sahih birçok okuyuş olmakla birlikte tamamen Şâz kıraat olarak telakki edilmiştir. Binaenaleyh namazda okunması dâhi hoş karşılanmamıştır.

Abdullah b. Mes'ûd ve kıraat faaliyetlerini konu edindiğimiz bu çalışmamızın başından itibaren sürekli yol gösteren, ilmi tenkit ve görüşlerinden istifade ettiğim, dostum, kardeşim Doç. Dr. İbrâhim Tetik'e, çalışmamıza önemli katkılar sağlayan Prof. Dr. Mehmet Dağ ve Dr. Öğretim Üyesi Resul Ertuğrul'a, kıymetli yardımlarını esirgemeyen dostlarım Hüseyin Çakır, Aslan Gülay ve Muhammed İkbâl İlhan'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Ayrıca bu çalışmada bana daima destek olan eşime, aileme ve yakın bir zamanda Rahmet-i Rahman'a tevdi ettiğim kıymetli babam Muzaffer Bey'e ithafımdır.

Muvaffakiyet Allah'tandır.

Sebahattin ERDOĞAN
Erzurum 2025